

Onderwerp:

Basishandleiding monitoring zwerfvuil en sluikestort

Datum:

25.05.2020

Doelgroep:

Lokale besturen

Basishandleiding 'Monitoring zwerfvuil en sluikestort'

Via deze handleiding geven we een overzicht van op welke manieren je aan de slag kan gaan om zwerfvuil en sluikestort te meten. Zo een meting kan ook kaderen binnen de aanpak van een doelplaats.

1. Doelstelling van monitoren

Metten of monitoren is cruciaal in de strijd tegen deze vormen van overlast. Metten geeft een beter inzicht in de problematiek, in de resultaten van een aanpak, en geeft richting aan de maatregelen die moeten genomen worden om het probleem aan te pakken.

Een lokaal bestuur heeft op basis van ervaring vaak een goed inzicht in de locaties waar er zich problemen met zwerfvuil of sluikestort voordoen. De frequentie en de grootte van het probleem inschatten gebeurt op vandaag meestal op basis van een buikgevoel. Een aanpak is echter beter gebaseerd op correct cijfermateriaal.

De informatie verzameld via het meten, is nuttig voor jou, als lokaal bestuur. Want zo kan er bijgeleerd en verbeterd worden. De cijfers zijn echter even nuttig voor ons, Mooimakers. Tot op heden hebben we nog niet voldoende inzicht in welke maatregelen efficiënt zijn in de strijd tegen zwerfvuil en sluikestort. Data kunnen daar uitsluitsel over geven. Daarom willen we jullie ondersteunen om hiermee aan de slag te gaan.

Een degelijke monitoring vraagt uiteraard een investering, qua tijd en middelen. Indien monitoring grondig wordt aangepakt, kan het ook heel wat relevante informatie opleveren. Die informatie kan er voor zorgen dat een zwerfvuil- of sluikestortprobleem opgelost raakt, dat de aanpak opgeschaald kan worden, wat op termijn een serieuze kostenbesparing kan opleveren voor een lokaal bestuur.

2. Meetmethodes

2.1 Methode 1: Kwantitatieve telling

Wanneer je de hoeveelheid zwerfvuil en sluikestort in kaart wil brengen, ga je aan de slag met een kwantitatieve telling. Via deze methode krijg je een exact beeld van de hoeveelheid afval.

Handleiding

Er zijn dan verschillende mogelijkheden. Je kan de totale hoeveelheid zwerfvuil of sluikestort opvolgen, maar je kan er ook voor kiezen om een fractietelling te doen, en om één of meerdere specifieke fracties te gaan tellen.

Je kan het aantal stuks, het gewicht, of het volume van zwerfvuil of sluikestort meten.

Bij een kwantitatieve telling kunnen we de metingen opdelen in twee fases. De eerste fase is het uitvoeren van een aantal nulmetingen. Op basis van conclusies die daaruit volgen kunnen bepaalde maatregelen geïntroduceerd worden. Wat daar op volgt, zijn de effectmetingen. Aan de hand van een effectmeting kan je nagaan of de genomen maatregelen effectief zijn. Het is hierbij van belang om na elke meting grondig op te ruimen, om te vermijden dat je historische vervuiling mee in rekening neemt.

Ga je het aantal stuks tellen, dan sluit dat aan op de methode die gehanteerd wordt voor de **Netheidsbarometer**. Dat is een praktisch meet- en managementinstrument om de openbare netheid in kaart te brengen. De Netheidsbarometer wordt onder meer gebruikt om de Vlaamse Netheidsindex te berekenen. Daartoe worden in een steekproef van gemeentes op basis van deze methode metingen uitgevoerd.

Ben je als lokaal bestuur niet geselecteerd in deze steekproef, dan kan je uiteraard ook zelf aan de slag met de Netheidsbarometer. Je kan daar zelfs een financiële tegemoetkoming voor ontvangen. Meer info via: <https://mooimakers.be/netheidsbarometer>.

[Hier](#) vind je meer informatie over hoe je aan de slag kan met een kwantitatieve telling.

2.2 Methode 2: Beeldmeetlatten

Aan de hand van beeldkwaliteitsmetingen kan de openbare netheid in je gemeente of stad, of op een bepaalde doelplaats objectief gescoord worden. Dat gebeurt aan de hand van beeldmeetlatten.

De methode om de openbare netheid in kaart te brengen via het gebruik van beeldmeetlatten is iets minder bekend in Vlaanderen. Ze werd ontwikkeld door het Nederlandse kennisplatform CROW. In Nederland worden ze vaak ingezet om ambitieniveaus vast te leggen voor wat betreft openbare netheid, en om de kwaliteit van het onderhoud van de netheid te monitoren. Er is ook een kwaliteitscatalogus beschikbaar waarin alle beeldmeetlatten, meetinstructies en definities opgenomen zijn. Die vind je [hier](#).

Via een beeldmeetlat kan een score toegekend worden van A+ tot D aan de netheid van de locatie, waarbij A+ een zeer hoge score (heel proper), en D een zeer lage score (heel vuil) is. Elke score komt overeen met een bepaalde hoeveelheid zwerfvuil of sluikestort. Score A kan bijvoorbeeld

Handleiding

overeenkomen met maximaal 3 stuks zwerfvuil per m³ (zie figuur 1).

Verrekenen op beeld via RAW-hoofdcode 50.15.04				
Groen-gras en kruidachtigen		zwerfafval fijn		
A+	A	B	C	D
				
Er ligt geen fijn zwerfafval.	Er ligt weinig fijn zwerfafval.	Er ligt in beperkte mate fijn zwerfafval.	Er ligt redelijk veel fijn zwerfafval.	Er ligt veel fijn zwerfafval.
fijn zwerfafval (1-10 cm) 0 stuks per 1 m ²	fijn zwerfafval (1-10 cm) ≤ 3 stuks per 1 m ²	fijn zwerfafval (1-10 cm) ≤ 10 stuks per 1 m ²	fijn zwerfafval (1-10 cm) ≤ 25 stuks per 1 m ²	fijn zwerfafval (1-10 cm) > 25 stuks per 1 m ²
Meetinstructies: Zwerfafval fijn				

Figuur 1: Beeldmeetlat fijn zwerfafval groen-gras en kruidachtigen (Bron: CROW)

In de praktijk gaat het meestal om een visuele inschatting van de aanwezige hoeveelheid zwerfvuil of sluikestort. Bij twijfel kan uiteraard ook een exacte telling uitgevoerd worden.

Het grote voordeel van deze methode is dat ze slechts een beperkte inspanning vraagt.

Er zijn beeldmeetlatten beschikbaar voor ongeveer 180 ondergronden en locaties. De meest gebruikte zijn : Verharding-zwerfafval grof - Verharding-zwerfafval fijn - Bepanting-zwerfafval grof - Gras-zwerfafval grof - Water-drijfvuil in water - Afvalbak vullingsgraad - Container-bijgeplaatst afval.

We verwijzen hier ook nog naar de applicatie 'Mobile Inspector', ontwikkeld door Fost Plus. Via die gratis app kan je aan de hand van beeldmeetlatten glasbollen scores op netheid. De app kan gratis gedownload worden via de Google Play en de App store.

[In deze handleiding](#) vind je meer informatie over hoe je aan de slag kan met beeldmeetlatten.

2.3 Methode 3: Het meten van de beleving van de openbare netheid

Wat verstaan we juist onder beleving van de openbare netheid? Het is de mate waarin een gebruiker van de publieke ruimte tevreden is over de openbare netheid. Beleving van een omgeving heeft een effect op hoe mensen zich gedragen, en uiteindelijk dus ook op de hoeveelheid zwerfvuil of sluikestort er ergens terecht komt. Zo is het bewezen dat een vuile omgeving, extra vuil aantrekt. Dit effect heet het *broken windows* effect (Wilson & Kelling, 1982). Werken aan de beleving van een gebruiker van een openbare ruimte kan dus een zinvol instrument zijn om de strijd aan te gaan.

Beleving kan gemeten worden op het niveau van een gemeente of stad, maar evengoed komt een bepaalde woonwijk, stadscentrum of doelplaats aan bod. Om de beleving in kaart te brengen zijn gegevens nodig. Die gegevens komen mogelijk uit een burgerbevraging. We raden aan om eerst goed na te denken over het doel van de bevraging. Er komt immers heel wat kijken bij het opzetten ervan.

Indien er interesse is in het inzichtelijk maken van de beleving van de openbare **netheid op het niveau van een gemeente of stad** in Vlaanderen, kan je alvast volgende bevragingen consulteren:

- 1) Gemeente- en stadsmonitor: voor elke gemeente en stad is er een uitgebreid rapport beschikbaar met verschillende belangrijke omgevingsindicatoren. Onder andere zwerfvuil en sluikestort komen aan bod. Meer info via: <https://gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be/naar-de-cijfers>.
- 2) De Veiligheidsmonitor bevraagt burgers over allerlei veiligheidsthema's, waaronder de openbare netheid. Ook hier is er voor elk lokaal bestuur een rapport beschikbaar. Meer info: <http://www.moniteurdesecurite.policefederale.be/veiligheidsmonitor/2018/>.

Wil je graag verder aan de slag met belevingsmetingen, neem dan gerust contact op.

2.4 Methode 4: Opvolgen meldingen van sluikestort

Als lokaal bestuur kan je investeren in het beter opvolgen van klachten en meldingen. Zo een melding is een potentiële bron van informatie. Een centraal meldpunt kan zo een beter inzicht geven in de totale hoeveelheid en de aard van meldingen, het aantal afgehandelde meldingen en de spreiding van de meldingen. Het geeft ook aan waar de knelpuntlocaties of hotspots zich bevinden. Je kan ook alle opruiming ingeven in het systeem. Zo krijg je een totaalbeeld van alle locaties met sluikestort/zwerfvuilproblematiek in de gemeente.

Bij een melding kan bijvoorbeeld volgende informatie opgevraagd worden:

- Datum
- Locatie
- Problematiek: sluikestort / zwerfvuil
- Samenstelling sluikestort / zwerfvuil
- Hoeveelheid sluikestort / zwerfvuil
- Locatie defecte vuilnisbak
- Locatie overvolle vuilnisbak

Bij de opstart van het meldpunt of door het promoten ervan bij de burgers, kan initieel het aantal meldingen toenemen wat mogelijk een verkeerd beeld geeft over de evolutie van het aantal sluikestorten. Hou hier rekening mee. Evengoed kan een daling van sluikestorten in een gemeente of stad te wijten zijn aan een probleem met het meldpunt.

Mooimakers biedt lokale besturen via 'Mijn Mooie Straat' een praktische gratis tool aan om meldingen te kunnen opvolgen. Alle info via: <https://mooimakers.be/mijnmooiestraat>.

3. Ondersteuning Mooimakers

Hier volgt nog een overzicht van de ondersteuning die Mooimakers biedt rond monitoring:

- Vergoeding voor het organiseren van metingen via de netheidsbarometer. Alle informatie daarover vind je hier terug: <https://mooimakers.be/netheidsbarometer>.
- Binnen de opleiding die Mooimakers organiseert voor een doelplaatsenaanpak komt monitoring uitgebreid aan bod. Info: <https://mooimakers.be/opleiding-doelplaatsenaanpak>.
- Op de planning (najaar 2020): uitbreiding van de tool 'Mijn Mooie Straat' met een monitoringsmodule voor de aanpak van doelplaatsen.

Handleiding

- Het meldingsysteem in Mijn Mooie straat en de vuilnisbakkenmodule zijn ook vormen van monitoring. Ben je er nog niet mee aan de slag? Check dan zeker onze website voor meer informatie: <https://mooimakers.be/mijnmooiestraat>.

4. Weinig of geen ervaring met monitoring

Heb je als lokaal bestuur weinig ervaring met het opzetten van monitoring, neem dan gerust contact op met ons via info@mooimakers.be. We helpen je graag verder.